

§ 253

Sosiaali- ja terveyslautakunnan lausunto kaupunginhallitukselle Ilkka Taipaleen ym. valtuustoaloitteesta koskien kotisairaaloiminnan ja kodissa tapahtuvan saattohoidon edistämistä

HEL 2014-002638 T 00 00 03

Lausunto

Sosiaali- ja terveyslautakunta antoi kaupunginhallitukselle valtuutettu Ilkka Taipaleen ym. valtuustoaloitteesta seuraavan lausunnon:

”Helsingin sosiaali- ja terveysvirastossa toteutetaan HYKS-alueen ja sosiaali- ja terveystieteiden suositusten sekä terveydenhuoltolain mukaista saattohoidon kolmiportaista palvelujärjestelmää. Mallin mukaan perustason (taso A) saattohoitoa toteuttavat kaikki terveydenhuollon yksiköt, sosiaalitoimeen kuuluvat hoito- ja hoivayksiköt sekä kotihoito. Tason B alueelliset saattohoitoyksiköt muodostuvat kotisairaaloista ja näiden tukiosastoista sekä saattohoitoon erikoistuneista sairaalaosastoista. Nämä yksiköt toteuttavat saattohoitoa ja toimivat alueellisina konsultoivina yksiköinä sekä vastaavat alueensa koulutuksesta. Tason C muodostavat yliopistosairaaloiden palliatiiviset yksiköt ja saattohoitokodit. Nämä vastaavat vaativan tason hoidosta, koulutuksesta, opetuksesta ja alan tutkimuksesta.

Helsingin Sosiaali- ja terveysvirasto toimii HYKS-alueen saattohoidon ohjausryhmässä, joka muun muassa järjestää koulutusta alueen toimijoille, seuraa saattohoidon tilannetta eri kunnissa ja tekee tutkimusta saattohoidosta.

Palliatiivinen hoito tarkoittaa parantumattomasti sairaan aktiivista kokonaisvaltaista hoitoa siinä vaiheessa, kun parantavan hoidon mahdollisuuksia ei enää ole. Palliatiivisen hoidon loppuvaihe on saattohoito. Kaikissa kaupunginsairaalan sairaaloissa ja palvelualueiden lääkäripalveluissa on lääkäreitä, joilla on palliatiivisen lääketieteen erityispätevyys, ja hoitohenkilökuntaa, joka on koulutautunut palliatiiviseen hoitoon ja saattohoitoon.

Helsingin sosiaali- ja terveysvirastossa on 93-paikkainen kotisairaala, joka on osa kaupunginsairaalan toimintaa. Kotisairaala toimii pääkaupunkiseudun saattohoidon hoitopolun mukaisesti B-tasolla. Kaikki tahot voivat pyytää kotisairaalan apua saattohoitoon. Eniten lähetteitä tulee HUS -klinikoilta, joissa on tehty palliatiivisen hoidon päätös ja potilaan kotiutuessa hoitovastuuta siirretään kotisairaalaan.

Myös palvelualueiden lääkäripalvelujen lääkärit sekä päivystyksen ja kaupunginsairaalan lääkärit käyttävät kotisairaalan palveluja. Yksityisistä hoitopaikoista lähetteitä kotisairaalaan tulee jonkin verran.

Kotisairaala saattohoitaa vuodessa yli 200 kotona, kaupungin omassa ympärivuorokautisessa hoidossa tai yksityisessä hoivakodissa asuvaa potilasta. Kotisairaalan hoitajaksoista noin puolet on palliatiivista hoitoa ja saattohoitoa noin neljäsosa. Palliatiivista hoitoa saavilla potilailla on yleensä useampia kotisairaalan hoitajaksoja ennen viimeistä saattohoitajaksoa. Niin sanottuun kotikuolemaan päättyy vain murto-osa palliatiivisista hoitajaksoista ja saattohoitovaiheessakin noin kolmasosa on kotona loppuun asti. Kotisairaalaan on taattu tarpeen vaatiessa minä vuorokauden aikana tahansa nopea pääsy suoraan kaupunginsairaalan osastolle, ja tarvittaessa saattohoito-osastolle.

Kotona asuva, yksityisiä lääkäripalveluja tai hoivapalveluja käyttävä henkilö, voi saada lähetteen kotisairaalan saattohoitoon, kun lääkärin kanssa on todettu sen tarve. Potilaan hoitaval lääkäri on vastuussa ajoissa tehdyistä hoitolinjauksista ja hoitosuunnitelmista. Tällä voidaan estää tarpeettomia siirtymisiä hoitopaikasta toiseen. Saattohoitoon siirryttäessä lääkäri tekee lähetteen kotisairaalaan hyvissä ajoin, jotta sairaalaan lähettämislähtö välttyy. Hoitajat ohjeistetaan, missä tilanteissa ja minne otetaan yhteyttä, kun asukkaan vointi huononee.

Palvelualueiden lääkäripalvelujen lääkärit tuntevat Helsingin kaupungin kaikki saattohoitomahdollisuudet ja pystyvät hyödyntämään niitä potilaan tarpeiden mukaisesti. Lääkärit kykenevät hoitamaan varsin pitkälle heikkenevien asukkaiden saattohoidon. Kotisairaala tulee apuun, kun oirehoidossa tarvitaan erityisempää osaamista, esim. kipupumppua.

Helsingin ympärivuorokautisen hoidon omissa ja ostopalveluna hankituissa paikoissa on jo vuosia toteutettu yhden portaan toimintamallia. Asukas saa asua elämän loppuun saakka hoitoyksikössä, mihin hän ensiksi sijoittuu, eikä hänen tarvitse muuttaa toiseen hoitopaikkaan hoidon tarpeen muuttuessa. Valtaosa ympärivuorokautisen hoidon asukkaista asuu hoitopaikassaan elämänsä loppuun saakka siirtymättä saattohoitovaiheessa minnekään.

Kotisairaalan tuki hoitoyksiköihin vaativampien saattohoitopotilaiden hoidossa ja hoitohenkilökunnan kouluttautuminen kuolevan ihmisen kohtaamiseen ja saattohoitoon mahdollistavat sen, että potilaat voivat viettää viimeiset hetkensä tutussa ympäristössä. Iso osa kotisairaalan saattohoitotyöstä hoitopaikoissa onkin hoitohenkilökunnan tukemista ja opastamista.

Kotisairaala on pystynyt ottamaan vastaan kaikki sinne saattohoitoon tarjotut potilaat, joilla tarve on todettu. Kymmenessä vuodessa saattohoitopotilaiden osuus muusta kotisairaalan hoitotyöstä on kasvanut 20 %:sta 50 %:iin. Kotisairaalalla on myös velvollisuus olla konsultoivina palliatiivisena tiiminä ja kouluttajana.

Sosiaali- ja terveyslautakunta toteaa, että kotisairaala on huomattava saattohoidon toteuttaja Helsingissä. Kotisairaalan saattohoitoa ja kotisairaalan roolia saattohoidossa kehitetään sosiaali- ja terveystieteissä jo nyt yhteistyössä HUS:n ja HYKS-alueen muiden toimijoiden kanssa, jotta jokaisen oikeus hyvään oireenmukaiseen hoitoon ja arvokkaaseen kuolemaan valitsemassaan hoitopaikassa toteutuisi.

Esittelijä

virastopäällikkö
Matti Toivola

Lisätiedot

Juha Jolkkonen, osastopäällikkö, puhelin: 310 52482
juha.jolkkonen(a)hel.fi
Kristina Backlund, kaupunginsairaalan johtajalääkäri, puhelin: 050 3666781
kristina.backlund(a)hel.fi

Lausuntoehdotus

Lausunto on ehdotuksen mukainen.

Terveys- ja hyvinvointivaikutusten arviointi

Palliatiivisen hoidon ja saattohoidon avulla autetaan ihmistä elämään niin täysipainoista elämää kuin mahdollista kuolemaan asti sekä tuetaan omaisia hoitoprosessin ajan ja kuoleman jälkeen. Ajoissa tehty hoitosuunnitelma ja yksilölliset hoitolinjaukset saattohoitoon siirryttäessä tukevat potilaan itsemääräämisoikeutta elämän loppuvaiheessa, mahdollistavat toiveiden mukaisen kuoleman ja vähentävät omaisten ahdistusta sekä lisäävät ihmisen elämän- ja kuolemanlaatua.”

Esittelijän perustelut

Kaupunginhallitus on pyytänyt sosiaali- ja terveyslautakunnalta lausuntoa 23.6.2014 mennessä valtuutettu Ilkka Taipaleen ja yhdeksän muun valtuutetun 26.2.2014 tekemästä seuraavasta valtuustoaloitteesta:

”Suomessa on alettu puhua vanhuuskuolemasta, johon liittyy myös arviointi, voitaisiinko kuolinsyynä pitää yksittäisten tautien sijaan myös vanhuutta, so ihminen on kuollut vanhuuteen. Aiemmin tätä diagnoosia

käytettiin luonnollisen kuoleman tapaan, jos kohta myös kakeksian tai kuihtumisen kaltaisesta.

Äsken on tehty tutkimus, miten usein henkilöä on siirretty kotoa tai hoitopaikasta toiseen vuoden aikana ennen hänen – usein luonnollista – kuolemaansa. Erityisesti kotoa tai yksityisistä hoitokodeista siirtymiset olivat yleisiä, 10% edeltävissä asuneista oli siirretty jopa kymmenen kertaa paikasta toiseen. Jokaisessa siirrossa tapahtuu tiedonsiirto-ongelmia, hoitohenkilöstön vaihdos eikä väistämätöntä kuolemaa ole voitu tavattomasti hidastaakaan.

Suomessa kuolee vain noin 5% ihmisistä kotonaan, eräissä Euroopan maissa neljännes tai 30%. Tämän on mahdollistanut vahva kotisairaanhoido tai kotisairaaloitten kehittäminen. Helsingilläkin on kotisairaaloitoimintaa, mutta kovasti alimitoitettuna.

Kuolema on edeltävistä syistä sysätty myös arkipäivästä ihmisten kokemuksesta syrjään ja piiloon. Järkevää olisi ryhtyä edistämään kuolemaa ja myös saattohoitoa ihmisen lähiympäristössä, luonnollista kuolemaa eli luomukuolemaa. Tätä vaikeuttaa jossain määrin se, että yli 65 vuotiaista asuu noin 70% yksin – tähän tosin luetaan myös palveluasunnoissa ja hoitokodeissa omassa asunnossaan asuvat – mutta kotisairaala tavoittaa heidätkin.

Siksi esitänkin, että kaupunginhallitus ryhtyy – yhteistoiminnassa HUS:n kanssa – edistämään kotisairaaloitoimintaa ja kodissa tapahtuvaa saattohoitoa lisätäkseen ihmisen mahdollisuutta elää omassa ympäristössään koko elämänsä loppuun asti.”

Esittelijä

virastopäällikkö
Matti Toivola

Lisätiedot

Juha Jolkkonen, osastopäällikkö, puhelin: 310 52482
juha.jolkkonen(a)hel.fi
Kristina Backlund, kaupunginsairaalan johtajalääkäri, puhelin: 050 3666781
kristina.backlund(a)hel.fi